

SIPERIANRASTAS TULEE,

ENNEMMIN TAI MYÖHEMMIN – OLETKO VALMIS?

Kun syksyiseltä lintuasemasaareltä kantautuu bongariyhteisölle ilosanoma siperianrastaasta, pitää olla nopea. Suomenpinnahumun seassa kannattaa tutkia myös linnun höyhenpuvun yksityiskohtia, sillä suuren osan syksyisistä linnuista voi määrittää iälleen ja sukupuolelleen. Koska käytännössä Euroopan havainnot koskevat syksyllä harhautuneita lintuja, keskitytään artikkelissa kuvamateriaaliin perustuen syksyisten lintujen kriittisiin tuntomerkkeihin, joihin on maastossa syytä kiinnittää huomiota.

HANNU HUHTINEN JA RONI VÄISÄNEN

TAKSONOMIA JA LEVINNEISYYS

Siperianrastas (*Geokichla sibirica*, aiemmin *Zoothera sibirica*) on polytyyppinen laji, josta tunnetaan kaksi alalajia *G.s.sibirica* (Siberian Thrush) ja *G.s.davisoni* (Sakhalin Thrush). *Sibirica* pesii pohjoisessa Keski-Siperiasta, noin 85°E pituuspiiriltä itään Ohotanmeren pohjoisosiin ja etelässä Pohjois-Mongoliasta Koillis-Kiinan kautta itäisimmälle Venäjälle. *Sibi-*

rica talvehtii Koillis-Intiasta itään läpi koko Kaakkois-Aasian, pääasiassa Kaakkois-Burmasta Länsi- ja Keski-Thaimaahan sekä Malesiasta Sumatralle ja Länsi-Jaavalle rajoittuvan alueen kautta Kamputseaan ja Pohjois-Vietnamiin. *Sibirican* on havaittu satunnaisesti talvehtivan Hongkongissa ja muuallakin eteläisessä Kiinassa sekä Borneolla ja Balilla. *Davisoni* pesii Sahalinilla ja eteläisillä Kuriilien saarilla sekä

Kuva 1: Syksyiset nuoret koiraat (yllä) erottaa vanhasta koirasta (vasen sivu) pään kuvioiden, rinnan keltaisen värisävyn, keltaisen alanokan tyven, iiriksen värin sekä nuoruuspuvusta peräisin olevan siiven perusteella. Koiralla nuoruuspuvun siipisulkien sekä erityisesti peitinhöyhenten väritys muuntelee suuresti ja toisaalta esimerkiksi isoista peitinhöyhenistä voivat vaaleat kärkitäplät puuttua kokonaan. Tällaisen nuoren koiraan erottaminen vanhasta linnusta siiven perusteella on huomattavasti hankalampaa kuin sellaisen, jolla nuoruuspuvusta jäljellä olevien isojen peitinhöyhenten kärjissä on selvät naarasmaiset karkikuviot. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

Japanissa pääosin Hokkaidolla ja Honsulla. *Davisonin* talvehtimisalueet menevät Kaakkois-Aasiassa laajasti päällekkäin nimialalajin kanssa, mutta erityisesti *davisonin* tiedetään talvehtivan Burman itäosissa, Malakan niemimaalla ja Vietnamin. Levinneisyysalueiden rajat ovat kuitenkin melko huonosti tunnettuja.

Pohjoisessa pesivien nimialalajin siperianrastaiden syysmuutto Mongolian ja Kiinan läpi kohti talvehtimisalueita alkaa tyypillisesti syyskuun alussa myöhäisimpien lintujen lähtiessä muutolle vasta lokakuun puolivälissä. Koillis-Intian ja Malesian talvehtimisalueille ne saapuvat lokakuun puolivälin jälkeen myöhäisempien saapuessa vasta joulukuun alussa. Alalajin *davisoni* muuton ajoituksen kuvataan olevan identtinen nimialalajin kanssa.

ESIINTYMISKUVA EUROOPASSA

Siperianrastaan muuton ajoittuminen heijastuu varsin hyvin lajin esiintymiskuvaan Euroopassa, sillä lähes kaikki Länsi-Euroopan havainnot ovat syyslokakuulta. Pohjoismaista havaintoja on ainoastaan Ruotsista, vain yksi havainto 11.9.1990, sekä Norjasta 10 havaintoa, kaikki havainnot 4. syyskuuta ja 24. lokakuuta väliseltä ajalta. Etelänaapuristamme Virosta ei ole havaintoja siperianrastaasta. Lisäämällä Pohjoismaiden havaintoaineistoon Länsi-Euroopan rannikkomaiden kuten Saksan, Alankomaiden, Belgian, Ranskan sekä Brittein saarten havainnot Iso-Britanniasta ja Irlannista, voidaan siperianrastashavaintojen vuodenaikaisvaihtelu esittää kuten kuvaajassa 1. (seuraavalla sivulla). Kuvaajasta voidaan nähdä, että havainnot Länsi-Euroopasta keskittyvät

syyskuun puolivälin ja lokakuun puolivälin väliselle ajanjaksolle. Suurin osa havainnoista koskee nuoria koiraita, toiseksi eniten havaintoja on nuorista naaraista. Vanhoja koiraita havainnoista on muutama, mutta määritettyjä vanhoja naaraista ei havaintoaineistossa ole. Tämä voi kertoa myös siitä, että vanhan naaraan määrittäminen ja erottaminen nuoresta on varsin haasteellista. Erityisesti vanhoista havainnoista on suuri osa iälleen määrittämättömiä ja ne ovat tilastoissa vain koiraina ja naaraina.

Lisäksi useassa näistäkin maista on havaintoja 1800-luvulta sekä 1900-luvun alkupuolelta, joiden tarkoista havaintopäivämääristä ei ole tarkkaa tietoa. Myös muutamassa näistä maista ollaan vielä tekemässä havaintojen uudelleenarviointia, erityisesti vanhojen havaintojen osalta.

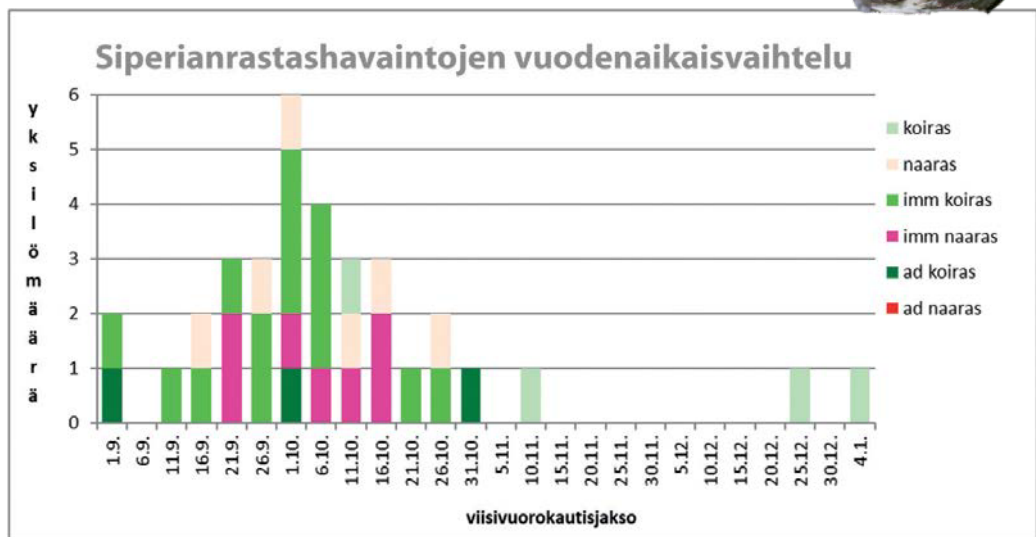
Aiemmin siperianrastaslistoilla kummitteli muutama varsin erikoinen havainto itäisestä Euroopasta. Esimerkiksi Puolasta tunnettiin yksittäishavaintojen lisäksi havainnot suurista parvista: tammikuulta 1976 18 yksilöä, maaliskuulta 1978 17 yksilöä sekä lokakuulta 1996 25 yksilöä. Viimeaikaisessa uusintakäsittelyssä nämä havainnot on kuitenkin hylätty.

SYKSYISTEN LINTUJEN MÄÄRITTÄMINEN

Siperianrastas on laulurastaan kokoinen rastaslaji, jonka siivet ja pyrstö ovat suhteellisen pitkät. Siperianrastaan nokka on melko lyhyt ja tukeva. Alalaji *davisoni* on hyvin samanlainen kuin nimialalaji, mutta on tätä keskimäärin kookkaampi ja jonkin verran pidempisiipinen ja -pyrstöinen. *Davisonin* molemmat sukupuolet ovat aavistuksen tummempia, koiraat mustempia ja naaraat tummemman oliivinvruskeita, erityisesti pääläeltä, korvanpeitinhöyhenistä ja kurkusta. *Davisonin* uloimpien pyrstösulkien sisähöytyjen valkoiset kuviot ovat nimialalajin kuvioita rajoittuneemmat tai ne voivat jopa kokonaan puuttua. Samoin alavatsan keskiosan valkoinen alue sekä pyrstön alapeitinhöyhenten valkoiset kärjet ovat *davisonilla* selvästi nimialalajin kuvioita vähäisemmät. Seuraavassa keskitytään kuvaamaan Suomeen todennäköisimmin harhautuvan syksyisen nimialalajin siperianrastaan tuntomerkkejä.

Sulkasato

Nuoren linnun postjuvenaalinen sulkasato on osittainen ajoittuen heinäkuun puolivälin ja syyskuun

Kuvaaja 1. Siperianrastashavaintojen vuodenaikaisvaihtelu Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa (n=34) viisivuorokautisjaksoin esitettynä. Kuvaajan vaaka-akselin arvot ovat jakson alkupäivämääriä. Havainnot on jaettu vanhoihin iältään +1kv (ad), nuoriin 1kv (imm) sekä iältään määrittämättömiin naaraisiin ja koiraisiin. Osassa vanhoja havaintoja ei ole tarkkaa tietoa havaintopäivämäärästä ja niitä ei ole sisällytetty kuvaajan aineistoon.

Kuva 2: Vanhan koiraan (vas.) pää on yhtenäisen siniharmaa, johon puhtaanvalkoinen, leveä, mutta silmän ja nokan puolivälistä alkava silmäkulmajuova kontrastoituu voimakkaasti. Nuoren koiraan (oik.) pää on selvästi oliivinsävyinen, silmäkulmajuova on epäselvä, korvanpeitinhöyhenissä on valkeita viiruja ja erityisesti esiviiksujuova ja kurkku ovat kellertävät, mutta tummatäpläiset. Vanhasta poiketen nuorella koiraalla erottuu myös osittainen silmärengas ja linnun alanokan tyviosa on laajasti keltainen. Huomaa myös ero iiriksen värissä, se on vanhalla selvästi pähkinänruskea ja nuorella mustahko. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

alun välille ja se käsittää ruumiinhöyhenet, siiven pienet ja keskimmaiset yläpeitinhöyhenet, tertiaalien peitinhöyhenet sekä satunnaisesti muutamia sisimpiä siiven isoja peitinhöyheniä ja tertiaaleja. Vanhan linnun pesinnän jälkeinen täydellinen sulkasato ajoittuu keskimäärin elokuun puolivälin ja syyskuun alkupuolen väliselle ajalle ennen varsinaisen syysmuuton alkamista. Lokakuussa tutkituilla linnuilla ei ole enää ollut havaittavissa viitteitä sulkasadosta.

Äänet

Siperianrastaan tyypillinen kutsuääni on korkea ja ohut ”tsi” tai terävämpi ”zit”, mutta lennossa tai muualla usein aavistuksen värisevä ja venytetty ”siiiiiit”. Siperianrastaan varoitusääni kuvataan voimakkaana ”chirr” tai helisevänä ”chrssss” äänenä, tai enemmän rastaille tyypillisenä ”jack”-äänisenä taksutuksena.

Vanha koiras

Vanhan koiraan selkäpuoli on pääläeltä yläperään kokonaisuudessaan tumman siniharmaa, mutta höyhenissä voi olla aavistuksen tummempi reunus. Silmäkulmajuova on erittäin selvästi erottuva, puhtaanvalkoinen ja silmän yläpuolella leveimmillään päättyen etuosastaan silmän ja nokan puoliväliin. Pään-

sivut ovat mustahkonharmaat, mutta kurkku, kaula, rinta, vatsa sekä kupeet ovat väriltään kuten selkäpuoli, ehkä aavistuksen vaaleamman siniharmat. Vatsan keskiosia, alaperä sekä pyrstön alapeitinhöyhenen kärkiosat ovat laajalti valkoiset. Vanhan koiraan pyrstösulat ovat pääosin mustat, tosin keskimmaiset pyrstösulat sekä muidenkin pyrstösulkien tyviosien ulkohöydyt ovat harmaansävyiset. Uloimpien pyrstösulkien sisähöydytjen kärkiosat ovat vaihtelevalla laajuudella teräväräjäisesti valkoiset.

Hartiahöyhenet ja siiven pienet yläpeitinhöyhenet ovat tasaisen siniharmat mutta keskimmaisten peitinhöyhenen keskustat, isojen peitinhöyhenen sisähöydyt, käsisulkien peitinhöyhenet ja alula ovat mustahkot. Myös siipisulat ovat mustahkot, mutta erityisesti kyynärsulkien ulkohöydytjen ulkoreunukset ovat leveästi siniharmat.

Siiven alapintojen kuviointi on silmiinpistävä. Kainalahöyhenet ja siiven pienet alapeitinhöyhenet ovat valkoiset kontrastoituen voimakkaasti mustiin tai tummanharmaisiin keskimmaisiin ja isoihin siiven peitinhöyheniin sekä pisimpiin käsisulkien peitinhöyheniin. Siiven alapinnan keskelle muodostuu myös erittäin leveä valkoinen poikkijuova isojen peitinhöyhenen valkoisista kärkiosista sekä käsis-

Kuva 3: Vaikka osa nuorista ensimmäisen syksyn koiraista muistuttaakin monelta osin vielä naarasta, osalla koiraista pyrstösulkien tapaan myös nuoruuspuvun siipisulat ja peitinhöyhenet ovat selvästi vanhan koiraan (yllä) kaltaiset. Kuvan nuorella koiralla (alla) pienet ja keskimmaiset peitinhöyhenet ovat jo vaihtuneet, mutta esimerkiksi kahta vaihtunutta sisintä isoa peitinhöyhentä lukuun ottamatta nuoruuspuvun isot peitinhöyhenet ovat selvästi siniharmaan sävyiset ilman viitteitä vaaleista kärkitäplistä. Samoin nuoruuspuvun käsisulkien peitinhöyhenet, alulan höyhenet sekä siipisulat ovat oliivin siniharmaat (voimakkaimmin havaittavissa kyynärsulissa), poiketen selvästi monelle nuorelle koiralle tyypillisistä lämpimämmän ruskeista höyhenistä ja sulista. Huomaa myös vanhan linnun erittäin leveäkärkiset sisimmät käsisulat, jotka nuorella ovat selvästi kapeammat ja pyöreäkärkiset. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

Kuva 4: Enemmistöllä nuorista ensimmäisen syksyn koiraista on siiven keskimmäisten ja erityisesti isojen peitin­höyhenten kärjissä naaraille ominaiset kellertävänvalkoiset kärkitäplät. Sukupuoli on kuitenkin helposti tunnet­tavissa ruumiinhöyhenten kuten myös pyrstön ja siipisulkien värisävystä. © Hannu Huhtinen, Pietarin eläintie­teellinen museo, kuvattu 29.1.2018.

Kuva 5: Vanhan (vas.) ja nuoren (oik.) koiraan pyrstöt ovat päällisin puolin samanlaiset, mutta yleisväreiltään vanhan linnun pyrstösulat ovat siniharmaat kun ne nuorella ovat mustemmat. Myös valkoiset alueet uloimpien pyrstösulkien kärjissä ja sisähöydyissä ovat nuorilla koirilla tyypillisesti laajemmat eivätkä ne rajaudu sulkien tummiin alueisiin yhtä teräväräjäisesti kuin vanhalla. Huomaa myös ero pyrstösulkien muodossa, vanhan pyrs­τόςulat ovat leveät ja pyöreäpäiset kun ne nuorella ovat kapeat ja teräväkärkiset. © Hannu Huhtinen, Kiina, syys­kuu 2017.

Kuva 6: Syksyisellä siperianrastaskoiraalla on ikäluokasta riippumatta samanlaiset siiven alapinnan ja pyrstön alapeitinhöyhenten kuviot. Siipisulkien keskiosien leveät valkoiset laikut ja toisaalta siiven valkoiset pienet alapeitinhöyhenet muodostavat mustahkoihin keskimmäisiin ja isoihin peitinhöyheniin rajoittuvan erittäin tunnistettavan poikkijuovakuvion. Nimi-alalajin koiraalla alaperä ja usein myös alavatsa on laajalti valkoinen, ja siniharmaiden pyrstön alapeitinhöyhenten kärkiosat ovat leveästi valkoiset. Nämä alueet ovat davisoni-alalajin koiraalla selvästi tummemmat ja valkoiset alueet ovat selvästi rajoittuneemmat. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

ulkien valkeista keskiosista ja kyynärsulkien tyviosista. Vanhan siperianrastaskoiraan nokka on suunpieliä lukuun ottamatta kokomusta. Jalat ovat pesimäaikaan keltaiset, mutta ne muuttuvat pesinnän jälkeen rusehtavammiksi.

Nuori koiras

Siperianrastaskoiras eroaa naaraasta tyypillisesti jo nuoruuspuvussa, mutta erot tulevat vielä selvemmin näkyviin loppukesällä alkavan postjuvenaalisien sulkasadon myötä. Kuitenkin muuntelu nuoruuspukuisen koiraan siipisulissa ja esimerkiksi siiven yläpeitinhöyhenissä voi olla laajaa. Näin ollen postjuvenaalisien sulkasadon edistymisestä riippuen voi syksyllä Eurooppaan harhautuvat nuoret koiraat olla huomattavan erinäköisiä, toiset ovat monilta osin vanhan

linnun kaltaisia ja toiset taas muistuttavat enemmän naarasta. Tämä muuntelu on syytä ottaa huomioon erityisesti maastolintujen sukupuolta arvioitaessa.

Syksyinen nuori koiras on erotettavissa vanhasta linnusta erityisesti päänkuvioiden ja vatsapuolen perusteella. Selkäpuoli on kokonaisuudessaan siniharmaa, mutta erityisesti päällellä on usein oliivinruskea sävy. Pyrstö on kuten vanhalla koiraalla, mutta aavistuksen tummemmanharmaa eikä niin sinertävä. Valkoiset alueet uloimpien pyrstösulkien sisähöydyissä ovat usein laajemmalla ja epäselvärajaisella. Päänkuvioista silmäkulmajuova on yleensä kapea ja lyhyt, väriltään buffinsävyinen ja se voi olla takaosastaan jopa oliivinruskeatäpläinen.

Vanhasta linnusta poiketen nuorella on myös keltävä silmärenkas, joka kuitenkin katkeaa silmän

Kuva 7: Vanha koinas *davisoni*-alalajin siperianrastas (yllä) on yleisväriltään sekä selkä- että vatsapuolelta selvästi nimialalajin lintua (alla) tummempi ja sen vatsaan ei muodostu nimialalajille tyypillistä laajalti valkeaa aluetta. Lisäksi *davisoni*lla pyrstön alapeitinhöyhenten sekä uloimpien pyrstösulkien kärkiin muodostuu nimi-alalajia huomattavasti pienemmät valkoiset kärkitäplät. © Hannu Huhtinen, Pietarin eläintieteellinen museo, kuvattu 29.1.2018.

etu- ja takapuolella. Ohjas ja korvanpeitinhöyhenet ovat ruskeanmustat ja esiviiksijuova on vaihtelevasti kellertävän ja oliivinharmaan kirjavoima. Tämä alue rajoittuu tyypillisesti selvään tummaan leukajuovaan. Kurkku ja kaula ovat kellertävänsävyiset ja niissä on voimakasta tummaa täplitystä. Sama kuviointi jatkuu myös rinnan yläosaan kontrastoituen tyypillisesti tummanharmaaseen rintaan, kupeisiin ja vatsansivuihin. Nuoren koiraan vatsan keskiosa sekä alaperä ovat laajasti valkeat ja myös pyrstön alapeitinhöyhenet ovat vanhan koiraan höyheniä vaaleammat ja epäselväreajaisemmat.

Siiven vaihtuneet pienet ja keskimmäiset sekä sisimmät isot yläpeitinhöyhenet ovat kuten vanhalla koiralla. Sen sijaan vaihtumattomat nuoruuspuvun uloimmat isot peitinhöyhenet voivat olla joko oliivinruskeita vaalein kärkitäplin, mutta museoaineiston mukaan harvinaisempina ne voivat olla enemmän vanhan koiraan kaltaiset vaikkakin selvästi oliivinruskeat sävyiset ja ilman vaaleampia kärkitäpliä. Myös siipsulkien väri koiraan nuoruuspuvussa muuntelee rajusti, osalla sulat ovat naaraan tyyppisesti ruskeat sävyiset ja osalla selvästi siniharmaat mutta vain heikosti oliivinsävyisinä erottuvat. Nuoren koiraan siiven alapinnat ovat kuten vanhalla. Vanhasta koirasta poiketen nuoren koiraan alanokka on

tyviosastaan laajalti keltainen ja sen iiris on selvästi tummempi, mustahko. Jalat ovat nuorella linnalla tyypillisesti rusehtavat, mutta ne muuttuvat vaaleammiksi ensimmäiseen kesään mennessä.

Vanha naaras

Syksyisen vanhan naaraan selkäpuoli on päälaelta pyrstön yläpeitinhöyheniin oliivinruskea tai punaruskea, joskus erityisesti yläperän ja pyrstön yläpeitinhöyhenen alueelta aavistuksen harmahtava. Museoaineiston perusteella vanhat naaraat voivat saada pyrstösulkiin, selkäpuolelle ja erityisesti yläperän alueelle aavistuksen koirasmaista sinertävää värisävyä. Vanhan naaraan keskimmäiset pyrstösulat ovat oliivinruskeat mutta muut pyrstösulat ovat lämpimämmän punaruskeat. Uloimpien pyrstösulkien kärkiin muodostuu valkoiset tai kermanvalkeat kärkitäplät koiraiden tapaan.

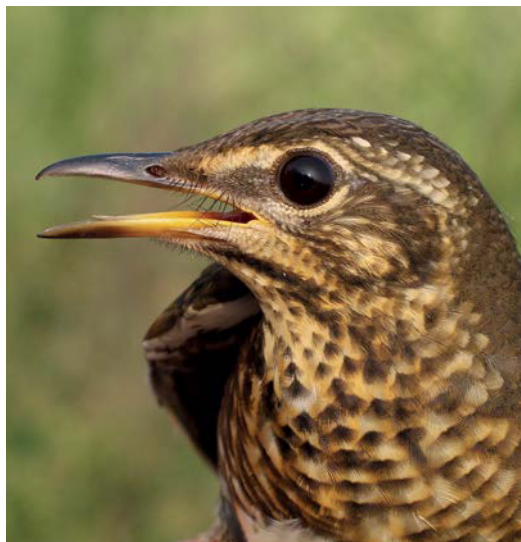
Päänkuvioista silmäkulmajuova on pitkä mutta kapea, väriltään kellertävä ja siinä on oliivinruskeaa täplitystä. Kapea silmärengas on väriltään kermanvalkea, tyypillisesti selvempi silmän yläpuolella ja se katkeaa sekä silmän edessä että takana. Ohjas on oliivinruskea, kuten myös korvanpeitinhöyhenet, joissa on selvää vaaleankellertävää täplitystä ja viirutusta.

Viiksijuova on yleensä aavistuksen tummempi ja

Kuva 8: Syksyisen vanhan (yllä) ja nuoren (alla) siperianrastasnaaraan yleisilme on samanlainen ja siksi iän-
määrityksen pitää perustua jäljellä olevien vaihtumattomien nuoruuspuvun höyhenten ja ensimmäiseen aikuis-
pukuun vaihtuneiden höyhenten välisiin kontrastieroihin. Eroja ikäluokkien välillä on erityisesti siiven isojen
yläpeitinhöyhenten kärkitäplien muodossa sekä, kuten rastailla yleisestikin, pyrstösulkien muodossa. © Hannu
Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

Kuva 9: Päänkuviot, kuten oliivinruskea päälaki, tummanruskea ohjas, pitkä ja kellertävä silmäkulmajuova, joka on silmän takana tummien höyhenten tyviosien vuoksi täplikäs, leveä kellertävä esiviiksijuova ja erittäin tumma mutta kapea leukajuova ovat tyypillisiä sekä vanhalle (vas.) että nuorelle (oik.) naaraalle. Huomaa myös erityisesti silmän yläpuolella selvä silmärengas, joka katkeaa sekä silmän edessä että takana ja laajalti kellertävätyvinen alanokka. Eroa on kuitenkin silmän värissä, vanhan naaraan ruskea iiris erottuu nuoren linnun iiristä aavistuksen vaaleampana. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

se rajoittuu kellertävään, kuviottomaan esiviiksijuovaan sekä kapeaan mutta erittäin tummanruskeaan leukajuovaan. Leukajuovien väliin jää laajempi kellertävä kurkku, jossa on heikkoa oliivinruskeaa täplitystä. Naaraan rinta, vatsan yläosa ja kupeet ovat pääosin kellertävät, mutta niissä on voimakasta oliivinruskeaa täplitystä. Tämä tekee koko vatsapuolesta erikoisen kirjavan näköisen. Alavatsa ja erityisesti sen keskiosa on yhtenäisemmän kermanvalkoinen kuten myös pyrstön alapeitinhöyhenet, joiden ulko- ja sisähöytyihin muodostuu kuitenkin vaihtelevan kokoisia tummanruskeita täpliä.

Siiven yläpinnalla pienet peitinhöyhenet ovat oliivinruskeat, joskus harmaansävyiset. Keskimmäiset ja isot peitinhöyhenet ovat myös oliivinruskeat, mutta keskimmäisten peitinhöyhenten kärkiin muodostuu ruotia pitkin höyhenten tyviosaa kohti leviävät kiilamaiset vaaleat kuviot. Myös isojen peitinhöyhenten kärkiin muodostuu vaaleita kärkitäpliä, jotka ovat leveimmillään ulkohöytyjen kärjissä. Käsikulmien peitinhöyhenet sekä alulan höyhenet ovat tumman oliivinruskeat ja niissä voi olla heikosti oliivinbuffit reunukset. Myös tertiaalien kärjet voivat olla sisäosia aavistuksen vaaleammat.

Lisäksi naaraan siipisulkien sisähöydyt ovat tummanruskeat, mutta ulkohöydyt ovat leveästi lämpimän punaruskeat. Naaraan siiven alapintojen kuviot ovat kuten koirilla, mutta pienet siiven alapeitinhöyhenet ja siipisulkien tyviosat ovat buffinsävyiset. Sen sijaan keskimmaiset siiven alapeitinhöyhenet ja isojen alapeitinhöyhenten tyviosat ovat oliivinruskeat. Paljaista osista siperianrastasnaaraan nokka on tummanruskea, mutta alanokan tyviosat on vaihtelevalla laajuudella keltainen. Jalat ovat kellertävät tai kellertävänruskeat.

Nuori naaras

Nuori ensimmäisen syksyn naaras on puvultaan vanhan naaraan kaltainen eikä näitä ole useinkaan mahdollista erottaa varmuudella toisistaan ainakaan maastossa. Koska ero ruumiinhöyhenten yleisvärissä on näiden ikäluokkien välillä marginaalinen, täytyy naaraiden iänmäärittäminen perustua huomattavasti pienempien yksityiskohtien välisiin eroihin kuin koirilla. Nuoren naaraan keskimmaiset siiven yläpeitinhöyhenet ovat kuten vanhalla linnulla, ja siksi iänmäärittäminen pitää perustua kontrastiin vaihtumattomien uloimpien nuoruuspuvun ja vaihtune-

Kuva 10: Parhaat tuntomerkkierot vanhan (yllä) ja nuoren (alla) naaraan välillä löytyy siiven yläpinnalta. Vaikka nuoren linnun vaihtuneet keskimmäiset peitinhöyhenet ovat identtiset vanhan linnun höyhenten kanssa, on isoissa peitinhöyhenissä eroja. Vaihtuneet ja harmahtavan sävyiset kolme sisintä isoa peitinhöyhentä kontrastoituvat selvästi ulompiin nuoruuspuvun höyheniin, jotka ovat väriltään rusehtavat. Lisäksi vaihtumattomissa nuoruuspuvun keskimmäisissä isoissa peitinhöyhenissä rusehtavankeltaiset kärkitäplät jatkuvat kiilamaisena ruotia pitkin kohti höyhenen tyviosaa, kun taas vanhan linnun väriltään hailakankeltaiset kärjet ovat tasa-levyisemmät. Nuoruuspuvun uloimmissa isoissa peitinhöyhenissä vaalea kärkitäplä jatkuu selvänä kellertävänä reunuksena pitkin höyhenen ulkoreunaa. Myös käsisulkien peitinhöyhenissä on eroa, nuorilla ulkohöydyn ruskea kiila on aavistuksen kellertävämmän sävyinen. Lisäksi nuorilla näyttäisi satunnaisesti olevan alulan höyhenissä keltaisia kuvioita ruodin ympärillä sekä ulkohöydyissä. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

Kuva 11: Vanhan (yllä) ja nuoren (alla) naaraan siiven alapintojen kuviot ovat käytännössä identtiset ja kuvissa havaittava ero yleisvärissä johtuu enemminkin erilaisista valaistusolosuhteista. Huomaa kuitenkin käsisulkien keskiosaan ja kyynärsulkien tyviosaan muodostuva valkea poikkijuova, joka vanhalla linnulla rajoittuu tummia sulkien kärkiosia vasten selvästi terävärajaisemmin. Lisäksi siiven alapinnan isoissa peitinhöyhenissä sekä käsisulkien peitinhöyhenissä olevat reunukset ovat nuorella linnulla rusehtavat, kun ne vanhalla linnulla näyttäisivät olevan valkeammat. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

Kuva 12: Pyrstösulkien yleisväri on sekä vanhalla (vas.) että nuorella (oik.) naaraalla samanlainen, mutta uloimpien pyrstösulkien vaaleat alueet ovat vanhalla melko puhtaanvalkoiset ja nuorella buffinväriset. Uloimpien pyrstösulkien vaaleat alueet ovat nuorella myös tyypillisesti laajemmat ja diffuusisti ruskeisiin alueisiin rajoittuvat, kun ne vanhalla ovat varsin terävärajaiset. Lisäksi nuoren linnun pyrstösulat ovat muodoltaan melko kapeat ja teräväkärkiset kun ne vanhalla ovat leveämmät ja kärjestään pyöreämmät. © Hannu Huhtinen, Kiina, syyskuu 2017.

den sisimpien isojen peitinhöyhenten välillä. Vaih-tuneet höyhenet ovat sävyltään aavistuksen oliivin-väriset eikä niissä tyypillisesti ole suuria buffinväri-siä kärkitäpliä, jotka työntyvät terävän kiilamaisena ruotia pitkin kohti höyhenen tyviosaa. Kirjallisuud-en mukaan joillain nuorilla linnuilla voi olla myös peitinhöyhenten karkiosassa kapeat mustat reunuk-set. Lisäksi lähietäisyydeltä tai lintuja kädessä tar-kasteltaessa on pyrstösulkien muodossa ja kuvioin-nissa eroa ikäluokkien välillä ja saman tyyppinen muotoero on usein nähtävissä myös kyynärsulissa ja sisimmissä käsisulissa. Nuoren linnun pyrstösulat ovat aavistuksen kapeammat ja teräväkärkisemmät ja sen siipisulkien kärjet ovat pyöreämmät eivätkä niin leveät ja tasapäiset kuin vanhalla. Tämän tuntomer-kin käyttö vaatii kuitenkin havainnoitsijalta runsaasti kokemusta sulkien muodon muuntelusta.

Kiitokset

Kiitokset Zhang Linille (Shanghai), Vladimir Losko-tille ja Alexander Vesjolkinille (Pietarin eläintieteelli-nen museo) sekä Jochen Dierschelle, Column Flynn-ille, Chas Holtille, Zbigniew Kajzerille, Tor Olsenille,

Sébastien Reeberille ja Gál Szabolcsille tiedoista sipe-rianrastaan harhautumisesta Eurooppaan.

Kirjallisuus

- Brazil, M. 2009: *Birds of East Asia*. Helm Field Guides, London.
Clement, P., Hathway R., Byers, C., Wilczur, J. 2000: *Thrushes*. Helm Identification Guides, London.
Collar, N. (2017). *Siberian Thrush (Geokichla sibirica)*. In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona.
Cramp, S., Simmons, K. E. L., Perrins, C. M. (toim.) 1977 – 1994: *The Birds of the Western Palearctic*. Vol. I - IX. Oxford University Press, Oxford.
Duivendijk, N. V. 2011: *Advanced Bird ID Handbook The Western Palearctic*. New Holland Publishers, London.
Svensson, L. 1997: *Euroopan varpuslinnut: sukupuolen ja iän-määritys*. Lintutieto, Jyväskylä.

